



З А М А Н



КЕНГЕШ

Къабарты-Малкъар халкыны санын жазыуға хазырды

Россеини халкыны санын жазуу башланьырғы эки айдан аз заман къалганды. Төнене КъМР-ни Правительствоосуни ююнде анга хазырланьу къалай барганын сюзгендиле. Кенгеше РФ-ни Федеральний статистика службасыны таматасы Александр Суринов да къыстханды. Жыйылынуу КъМР-ни Правительствоосуни Председатели Александр Меркулов бардырганды.

Проблемаладан бири - жер-жерледе адрес мюлктю тап халгга келтириудю. Бу борч регионлагга салынганды. Жазууну бардырганды койлене, орманлы кытышдырмагъанлай, бир адам да унутулуп къалмай, къыралны хар гражданыни да эсепте тюршерге керекди. Ол себелден адрес мюлктю тап халгга келтирив бек магъаналы болганын белгилегенди.

Бу кезиуде жазууну къоркъуусулукну жалчытууға аслам эс бурулады. «Жазууну бардырлык адамы болжалы халда ишлейди, болсада ала къырал буйрукну

бепден асламын информация орманлада жаздырууну юсюнден билдирип турууға борчулуз деп белгилегенди Александр Суринов. Анкетата соруулагга жууапла уа жашырынлай къалыкъдыла, деп сөз бергенди ол.

Къабарты-Малкъарда жазыуға хазырланьу къалай барганын юсюнден статистиканы Федеральний службасыны КъМР-де бюлюню таматасы Аурика Гаштова билдиргенди. Ол келтирген шартлагга кере, арт кылда республиканы халкыны саны кейбегенлей барады. Болсаде республика-



белгилегенди. Бек магъаналы ишледен бири уа - аны бардырлык адамлары айырууду. «Адамлары койлерине кирип, соруулагга тиришли жууапла алап, аламы тап жарашдырып берлик адамлары тапхан алай тынш иш тойлоуду, болсада биз аны толтурууубузга ишеклик жоксуду», - дегенди ол.

толтурадыла, ол себелден аламы къоркъуусулукны жалчытуу къырал борчуду», - деп чертгенди. Халкыны санын жазуу регионну экономикасы, социальный сферасы, демография болмуу бла байламлы тюз шартланы ачыкылауда магъаналы иш болганын халкыгга анылатууға керекди. Ол се-

дан тышына кетгенле асламыла. Ала къаллай бир болгандарны Миграция службга берген тарихлеге таянып тохташдырадыла, алай эсепте турмай кеткенле уа андан къайда кетди. «Бу жаны бла керти тарихле уа жалаңда жазуудан сора бирлеге болуктуду», - дегенди Аурика Абдулова.



Солдан оңига: М. Тахапалжиев, А. Меркулов, А. Суринов.

Хазырланьу юсюнден айханды уа, адрес мюлктю тохташдыруу жаны бла иш ашык ахырна жетдирилмегенди. Аны 1-чи августга бошаргга керек эди. Бу жаны бла Нальчик шахар, Зольск мады Прохладна районла артха къаладыла.

Доқларды жазуу комиссия учаскеланы жарашдыруу, бу ишни бардырлык адамлары сайлау къалай барганын юсперинден да айханды. Жазуу иште студентлени кытышдырыча Къабарты-Малкъар къырал университет эмда Къабарты-Малкъар къырал эл мюлк академия бла келишимле этилгендиле. Жазыуға 300 студентни кытышдырыгга мурат барды. Ала бу кезиуде окуудан бош болуктудула, ол заман алагга практикада саналыкъды.

Дагында халкыны иш жалчытуу къырал комитет бла келишим да барды. «Биз быллай тигитту ишлени бардырууда сынамлары болган адамлары сайлагга юреширкиби», - деп къошханды Аурика Гаштова.

Жазылууну бардырлыкканы юсперинден информация дайым да басмаланганлай турды. Бу иште жораналы кеп торле жыйылула, акцияла, тобышуле бардырыгга белгиленди.

Жыйылууда айтылганын эсге алып, ахырында эсгертиле къаб этилгендиле. Алада хазырланьу ишни мындан ары бардырыгга, 31-чи августга дерти бегуу кемчиликлени кетериге, хазырланьу ишлени ахырына жетдириге, аны юсюнден информацияны уа статуправлениягга берирге керекиси айтылганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жангылыкъла

Тюбешуи Дмитрий Медведев Пятигорскге келгенди

РФ-ни Президенти Дмитрий Медведев тюнене Пятигорскде болганды. Эсигизге салыйкъ, эки кюн мындан алгга шахарда болган чачдырууда 30 адам ачылгандыла.

Къыралны башчысы, Ставрополь крайны губернатору Валерий Гавеский бла Тюбешуи, регионда болууну сюзгенди. Ызы бла РФ-ни МВД-сыны Шимал-Кавказ Федеральний округда баш управленийсыны мекемянда Президент право къорулауучу органыла эмда жамауатны келечилери бла тюбешгенди. Анда къоркъуусулукну къорулауу жаны бла вопросла бла бирге «Полицияны юсюнден» федеральний законну проекти да сюзюлгенди.

Конкурс

Школла окууу жылгга хазырланадыла

Къабарты-Малкъарны Билим беруу эм илму министрствосу келир окууу жылгга школаны хазырлауу жаны бла конкурс бардырады. Ол эки бюлюнге юлешингенди: муниципальный эмда республикалы.

Бюлюнлюк жер-жердеде билим беруу управленияла шахарлада эмда районлада иги керюмдоло болдурган школаны тизимени хазырланадыла.

Республиканы конкурс хар жылдан да бардырыла. Ол билим беруу учрежденияны жаңы окууу жылгга тиришлисича хазырлауу аламы мюлк-техника ырысхлары аялуу жюрютолуп мурат бла къыралганды. Конкурсну керюмдолоури усталзаны август кенгештеринде ачыкъ этилиди.

ИНА КУЖЕВА.

КъМР-ни Билим беруу эм илму министрствосуни пресс-службасы.

Жашуа журтла

Жангы юйлеге киргенлерини къууанчын этедиле

Черек районда «2012 жылгга дерт элени социальный жаны бла айнтыу» деген федеральний программаны келеринде 2010 жылны биринчи жарымын да 8 юйор келерини жашуу болуплары игиленгендиле.

Бегтеуе да бирге бу кезиуде 5.1 миллион сом багъасы 564 келерет метр жашуу журт сатып алынганды. Бу сагъада программагга къыстхашыла жаңы юйлеге киргенлерини къууанчын этедиле эмда районну администрациясы ырызлыкканы айтадыла.

Сезге, озгъан жыл бу жумушлагга 6 миллион сом къоратылган эди. Бу ахчагга 882 квадрат метр жашуа журт алынганды. Ол заманда 19 адам жаңы юйле къоллу болгандыла, аладан оңири саулык сакълауда, билим берууде, эл мындан ишлеген жаш специалистедиле.

БЕЗЮЛАНЫ Залина.

Черек районну администрациясыни пресс-службасы.

Культура

Адыгъуларыны искустволары Амманда

Июль-август айлада Иорданияны ара шахары Амманда адыгъ искусствону керюмю болганды. Адыгеядан, Къарачай-Черкесден, Къабарты-Малкъардан этгендиле ары экспонатлары. Бизни республиканы Аммангга Руслан Цримов барганды. Ол ары нарт элоса кере хазырлаган сериясы этгенди.

Аны бла байламлы Къабарты-Малкъар Республиканы таматаларына Иорданияны Адыгъ Хаса советини секретары Хурма Хасан Дауддан телеграмма келгенди. Анда Хасаны атындан Къабарты-Малкъарны Президентте Арсен Каюковча, культура министр Руслан Фировах керюмю къурагга болушханлары ючюн, ырызлыккы билдирди.

Керюмдоло ишлеге къарачууну сейри уллуду. Анда суратлада адыгълыны культулары, искусстволары да толпу ачыкыланды, - деп жазганды Хурма Хасан Дауд.

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан.

КъМР-ни Президенти бла Правительствоосуни пресс-службасы.

Солуу

Библиотекачыларыны сейирлик дерслери

Бекмурза Пачев аты республиканы сабий библиотекада иш жадыа къыстау болуучуду. Июнь-август айлада хар ыйыкъдан юч кере Къабарты-Малкъарны замучуларына, жазуучуларына, халкъ чыгармачылыккъга аталган сагъатлагга сабийле бек сойюп жыйылдыла.

Быйыл Нальчик шахарны 29-чу эм 32-чи номерли школларында солуу лагерле ишлейди, ары жюриюгн окуучуула библиотекагга да терк-терк келди. Бу кюндеде школчула мазьварлыны, къабартыны ланы ымырленден келген халкъ жыллары, туруларыла бла шагъыреленгендиле. Дерсни ахырында сабийле библиотекачылагга кеп сорула бергендиле, ызы бла «Сосурук» - ташы шахсы» деген мультфильмге къарагандыла.

Бизни корр.

Уставыкъ

Хунала – ёмюрлюк эсгертмеле

Ташны кюнню исси таякълары да койдормейдиле, къшы чиллене бораны кечерери да бузатмайды. Таш ауруду, чыдамлыды. Андан ишленген журтла тюзюлюде, ёмюрлюкюде. Жер тюбюнде да бузатмайды. Аны ючюн бу аламет къорулуу материалдан мурдолола да этедиле, койлене ташларын да жасайдыла.

Чынтты уста къалагъан таш хунадан кёзюнюгю аламай окунуа турурса. Хар ташны улусун-игичекин, чыңуру, дуптуруу бла келишдирип, бир бири осконе алай тап, аруу тизгенлеге, айхай да, алгъш айтып турлуугун келеди. Алай аламет хунала кёрюрге сойгенле Бабугенге кепиле.

Малкъар Хопам-Бызаны къонорларын орналган тау элперибизни таш хуналарын кёрсент, была, кертиси бла да, ташладарны къалангандыла, огъевсе ишленген суратла уа болууларымы деркилг окуна келеди.

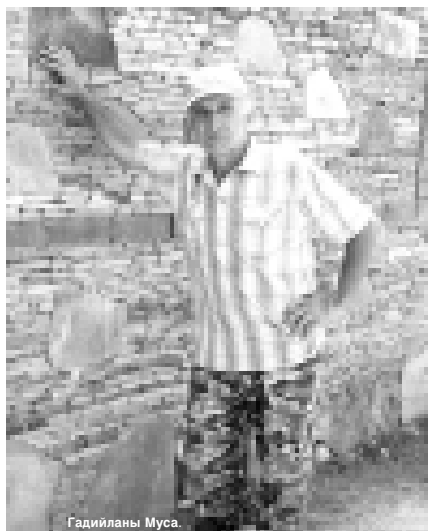
Мында къыж жаркычыладан ишленген хуналары да эслейбиз. Улуу ташла къыстырыкъла бла бегитилип, аладан бир аламетлык хунала къалангандыла. Уауакъ

ташланы да мында зыраф этмейдиле. Аламы да бир бири юсперине тизип, айырмай ариулуку кутрайдыла.

Кертди, алай хунаы иши къыйыныраккъды. Заманды да кеп алады. Хырт-мырт жумушлары кепди. Бир-бир хуналары ол тюрлюсюн жартып, усталга алапайлары ишлейдиле.

Бабугенни эки жаны бла уллу черкеле бардыла. Аламы жагъарында таш юземе кенди. Таш а, бир жаны бла, къатыды. Экинчинден а - ариуду. Аны хунагга сындырып да орнатдыла. Алай хуна, кюнде жылтырал, кез окуна къаматады. Черек ташны кескенден къаланганды хунала да бардыла. Ала да бек ариудула. Алай анга жасачуу къызыл кирпични къошул ишселесе уа, ол бютюнда ариулуку къошды. Хар аметтен къызыл кирпичден неда сары туфдан бирер тизгин къалап, орталары а ташдан толурсада, ол да болмагъанча аламатыды. Бабугенни ормалары бюлюнлюкде бек ариудула.

Акъры 2-чи беттеди.



Гадийланы Муса.

Жай оюнла

Жаш спортчулагга - майдалла

«Курорт-Нальчик» ОАО-ну жамауат бла байламлыккы жаны бла специалист Ирина Таова билдиргенге кере, юсоюбоздиге жылыны жай кезиуде акционер обществоу болуучуларда болган санаторийде беш миунден аслам сабий солуп, саулыкканы ючлендиргендиле.

Ала аузуклу солугъанлары бла кечкени къалмай, спортну тюрлю тюрлюлеринден эришулеге да къатышкандыла. Сөз ючюн, «Курорт-Нальчик» Дачанын санаторийринде солугъанлары араларында волейболдан бла футболдан турнирле бардырылгандыла. Алагга 360 жаш адам къатышканды. Финал оюнла «Горный родник»-де этгендиле.

Север Осетия-Аланиядан, Къалмыкдан, Иорданиядан, Къабарты-Малкъардан да сабийле, санаторийлени жыйымдык командаларыны санларынды биригип, хорламга жетерге итингендиле. Жашланы араларында эришуледе «Грушевая роща»-да болган футболчылары экинчи болганды. «Горный родник» бла «Дружба» командалары уа экинчи эм ючюнню жерлеге чыккандыла.

Футболдан финал оюнла эки жыл санда бардырылгандыла. Таматаланы араларында биринчи жерлеге «Горный родник», «Грушевая роща» эм «Дружба» солуу учрежденияны командалары тиришли болгандыла. Кичилени араларында да «Горный родник» келечилери алгга кишини ыкъандырмагъандыла. «Дружба» бла «Б.З.Калимыч» аты санаторийде болган футболчылары экинчи эм ючюнню жерлени алгандыла.

Эришуле кеп заманы сабийлени эсперинде къалыгына сөз жокъду. Оюнланы итолганын чыгъара, акционер обществоу директору Владимир Касулов жаш спортчулары майдалла бла эм грамотаула бла саулагъанды. алагга окууду, спортда уллу жетишимле тежегини билдиргенди.

Бизни корр.

Эсгертиу

Энтта да онг барды

*Хурметли окуучула!
Бир тюрлю сынтау бла сиз 2010 жылны экинчи жарымына «Замангга» жазыламай къалганын эсегиз, ханы тюзетирге онг барды. Жазылууну 25-чи августга дерти жарашдырыгъыз, ана тилбизде чыккыган газетни сентябрь айдан алып башларыйсыз. Жазылууну багъасы: бир айгга - 59 сом, 35 капек; тёрт айгга - 237 сом, 40 капек.*

Бизни индексибиз - 51532

Аманлыкъчылакъ

Мамыр адымла ёлтюрюлгендиле

Бу юкюнде аманлыкъчыла Эпору районда жер-жерли ОВД-ни къуллукъчусун эм аны негерин ёлтюрюлгендиле. Ала Кёндюленден узакъ болмай солуп тургандыла.

Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ха Къабарты-Малкъарны прокуратурада сылап билдиргендиле: «Кече Тысызда камуфляж кийимлери эм бетлеринде къалапы болган тёрт эр киши ол жерги аты адам кыйы бирире турган жерге келип, аламы арасында милициячы болганын билгип, патруль-постовой службаны кичи лейтенантын эм аны

орусуу негерин автоматдан атып ёлтюрюлгендиле», - дегенди агентствону журналисти бла сёлесхен адам.

Бандитле алайда болган башха адамлары къолларын, аякларын байлап, аламы автомашиналарына минип кетгендиле. Бу шартха кере РФ-ни Уголовный Кодексини статьяларына тиришликде «Дерт этил адам ёлтюрюу, право нызамны сакълауу органы адымны жанына къоркъуу сатыу», «Чабуулулукъ», «Занонсу саугъ-сабы сатыу» уголовный иш ачылганды.

Элбрус районну келечилери эки кыарындаш республикага тебирейдиле

Элбрус район тюрк тили миллетте бля уллу шүөхүкү жорте билгини республикада, аны ташында да көргөттү. Аны келечилери, дайым да Башкортостанда, Татарстанда, Тюркө бардырылган халкыла аралы фестивалыга кытышып, атларын аруу бля айтырты турдыла. Кеп болмай да элбрусчуланы кезилуе фестивалыга чакырыштырды. Булар алыны жоллары Чувашияда бля Татарстангады. Чувашияда 23-чю - 25-чи августта «Экир жылра» деген халкыла аралы фестивалы өтөркиди. Ары Элбрус райондан уллу делегация тебире турады. Анга Тилланы Фатимат бля Кудайланы Мухтарстан Республиканы Замок шахарына атларныкыдыла. Анда «Алтын майдан» халкыла аралы фольклор фестивалыны экинчи кесеги бардырыллыкыды. Газет окуучулары эспериде салайык, ол биринчи көрөмарт айда Элбрусуну тиреинде болганды. Быйыл ол Татарстанда, 2011 жылда уа Болгарияда өтөргө билгенлериндеди. Алайда да татарлыла малкырык кыарындашларын ары чакырып турадыла.

Фестивалдыла иштерик жорте, мындача, таматалкыны белгиле болгарты жарычы Бисер Киров өтөркиди. Аны орунбилдиргенди.

Чувашиядан элбрусчула Татарстан Республиканы Замок шахарына атларныкыдыла. Анда «Алтын майдан» халкыла аралы фольклор фестивалыны экинчи кесеги бардырыллыкыды. Газет окуучулары эспериде салайык, ол биринчи көрөмарт айда Элбрусуну тиреинде болганды. Быйыл ол Татарстанда, 2011 жылда уа Болгарияда өтөргө билгенлериндеди. Алайда да татарлыла малкырык кыарындашларын ары чакырып турадыла.

Хунала – өмюрлюк эсертмеле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеи.

Кыра, кызыл, сары ташыдан кыланган хунала да бир-биринден артык кыламдыла. Ала да бет байтамалдыла. Бюксонда ташы бир бирлеринде жеткен жерлерине парастор ызлары кыра болу бля болпаса. Алай хуналары Бабугенни Чирик келге, агачы заводка барганды ормаларында көрөгө болуктуу. Иш бля республиканы көп элдеринде болурга тошеди. Юй, журт, хуна ишпелде ташы хайырланганяны көрөкө да турабыз. Алай Бабугенни бир жерде да болмаз. Узун ормаларында таш бля тышпанага хуна кыламдыла. Дагыда быланы бир энчиликтери барды. Хар адам хунасын башха тюрлөрөк ишлетеди. Бир жерде эки бирчаны көрмөзө. Бир-бирле уа юйлерини орамга айланган кыбыргаларын да таш бля тышпанага койле.



Таш бля тышпанага койле. Оу орамга, элге да айтбалык кыошды. Тышпандан келген адамла, автобусларны, машиналары терезелеринде жанжаларына кырай, Бабугенни таш хуналарына сейри эте, өтөдиле.

Ким ишлей болур бля аламат хуналары? Кытайдан, Америкадан келген усталары? Угырай, ала бу оми жашлардыла. Уста ташыла, кылауучула, хуначыла. Ала, кыуаму кыуаму болуп, заказлагыа көре ишлейри бет жарыкты тамамалдыла. Ташдан хуна кылаптырды сойгелге уа элде көп болду.

Биз ары барган кюн эл башында Деуланы Алий бля Согаланы Ахмат хуна кылай турды эдиле. Жашладан бир, черек ташыны сыйдырал, негерине узатды. Ан а, аланы сынган жалларын орам таба буруп, цемент расворну юсюне салып, кылауун барырады. Быланы ишлегендерине кыларай: «Эй, минг берекет уста кылолууга», - дегиник келеди.

Аладан сора да, уста ташчыдан Гадиляны Мусаны, Бёзюланы Алини, Гадиляны Шамилни, Гюзюланы Ибрагимни, Кудайланы Маратны эм көп башха жашны айтыргы болуктуу. Ала чынты усталдыла. Быланы элчиле саклап турадыла.

Бул иши сайлаган ташны сындыра билмек керекди. Деди Муса. - Аны бир-эки уруп, бир ыз бля сындыралсанг, кылаган заманда жениги да барды ишинг, тышпандан кырасан да аруу болды. Ташы чөчкөн бля башында тюрөгө кыласанг, ол ууак - ууак сынар да, аны бля ишлеген да бек аман кыыйныды. Бу иши жашуа жолума сайлайм деген, айдан да, ташны сындырарга, аны уста кылаптырды да юйренидики. Жаланды ишин көп салып бардырыга керекди. Мен бу иште урунганлы көп жый болды. Алай мен, муну чегине жетим деп, уллу көйлөкөк этиейле. Бюксон кылаган ан хунадан эс, экинчиин табырак этерге корюшөм. Жаланда алай бля айныгырга болуктуу аман усталыгы.

Быйыл уста жаша ишлеген таш хунала көп жылланы сюелдириле, алагы көп тию шагат болура, ала, заманы эсертмелерича, сактыларла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса. Суратланы Мамайланы Алий алганды.

Кыруулаш

Пекин череклени артык айландырады

Мындан алгакырады Кытайны властылары югу череклени кургаклыктын кыныла-кыныла турганды сөверге буруу жаны бля проекти биринчи этыбын башлауу юсюндөн билдиргенди. Сууну тобонде кыаллык жердеде жашагын 330 минг адамны жаны жердеге көчүрүп баштагандыла. Проекти багысы 60 миллиард долларды, аны жарым өмюрно ичинде тамалеп бошоргы белгиленгенди. Ол Россияны хуа болумларын хазна төрөдирлик тюрлююде дейдиле амилле, алай Кытайны кендири не болуктуу юсюндөн айтыргы уа бир киши да басымынды.

Черек суулары огудан сөверге айландырууну юсюндөн оюму көп алгы «Деминги көл көрүстүкчю» Мао Цзедун айтырды. Суу бля байлмы попросну алай революциялы жонун болула бек кыыйныры ючюн таукел болгандыла. Кыралыны сөвер жанында кургаклыкты таркатуу кысады, юго-востокта уа, Янцзы черек жайылып, төгергинеде жерлени суу башханыла турды.

Көпжыллык тинтиуле бардырылгандарында сора 2002 жылда 50-60 жыны ичинде тамаландырылды. Проекти проект кабыл этилгенди.

Плантагы көр, аланы хар бир юмөтү болган ючюн ишлени ишлендире керекдиле. Янцзыны суулары ала бля кыралы кургактык райоуларына жөтөрдиктеди. Ишленине тартылып бошогандарында сора, Кытайны сөвер райоулары жыл сайын 50 миллиард кубометр суу алып турдуктуула, ол а Селигерга келгенде элпизиндеги сууну бирге кысакан тегини бирде, проектин уллулугуна башха таруула да шагатылык өтөдиле. Сууну

ЗАКОН

Иш хакъ төлеуге сансыз кыраучула жууапка тартылгандыла

Лескен району прокуратурасы көп коллективде уруну законда-тествого бууктуулыкка этилгендерин ачыкылганды. Сөз ючюн, тинтиуле бардырылган кезиуде Экинчи Лескен элде администрация иш хакъына 19830 сом төлөмөй турганын тохтошторгонди. Ол шартка көрө, прокуратура РФ-ни Администрация правоту юсюндөн кодексины 5.27-чи статьясыны 1-чи кесювине керө (урунуну юсюндөн законодательствого бууктуулук этю), администрация иш ачанды.

Прокуратура района Хатуея, Аргудан элени коллективленине таргычуларында да кыраганды. Ала ишчилеге нособыла замандык тегилементерин юсюндөн жарыулары айтылды. Ол шарт тинтиленди, Лескен районда иш бля жалчытууну арасында эсөлдө болган адамлагыа Хатуея элени администрациясы 82270 сом, Аргудан элени администрациясы уа 109 289 сом борчу болгандыры ачыкылганды.

Суайра элени бардырылган тинтиуле итолорына керө, прокуратура сөргө 39 таргычу жибөргенди. Ол алагы кыраганды, тинтиуле бериле кыайт этенди. Алай бля район прокуратурасы дайым кыайтырып турганыны хайрындадан бусугатады иш хакъы, посылгыа төлөмөй борчу барысы да кетерилгенди.

Республиканы прокуратурасы, мындан арысында да итеуе районда, шахарада да урунган адам замандык кыыйнын апыр ючюн контролугу не аз да селкиттирлик юйлойд.

КМ-РН прокуратурасын пресс-службасы.

«Известия» газетден.

Жетишим Даражалы институтну кызыл диплом алганды

Хар адам да ахшы умутлары бля жашайды, жарысууга, ала барысы да толмайдыла. Алай Кышатау элден Биттирланы Тазияла кызын жашууну ады кеси кыраганды туюу йоунадыны.

Школа Тазияла гуманитар илмулга бля буруп турганды, алай история уа алгандан окууна аны сейирин бек кыозгагырады. Ол тюрлю-тюрлю школ район эм республикалы конкурслада бля олимпиадалада көп керө биринчи жер алганды. Шолуно бошагандан сора уа окуурга кыайры кирриге арасарлык жок эди. 2008 жылда ол Кызарты-Малкыр кыларун университетинде факультетин бошайды эм историнны бакалалы деген усталыкыны алады. Бу алгы атынган, жорек ючюк болган эм жарык тышыруу аны бля тохтап кыламыганды эм Россияны бек аруу шахарындадан бири-Санкт-Петербургну йиберге эди мураты. Төрөн билми, алгы талпынуугу эм кыаты умуту анга ол шахарны окуу юйлеринден бирине - Петербургу А.И. Герцен атлы кырал педагогика университетинеге кирриге ахшы себеплик этедили.

Тазияланы жореге кыуачуу тохтоудан толган, хар зат да жомакчыда эди. Алай жомак керти болур ючюн, уллу төзөмөк, алгы талпынуулук, кочкыры керекдиле, ала уа анда бардыла. Биринчи кырагында, кыаты измели болган преподавательле, атлары айтылган профессорула эм академикле окуу башланган биринчи конледен окууна бля шырылуу, уллу талпынуу бошайп тышыруу эспейдиле.

Эки жыл тер озады эм диплом бериу заман жетеди. Окуу бошагылганга институту актоый залы хазыр этиледи, айрымы окууга-налыга уа Гербовый залы эшиктери көн ачылардыла. Ары кымыслары-сыйлары жорюгөн белгили адамла - Россияны Илмула академиясыны Санкт-Петербургта историн институтуну историн имуларыны директорлары, профессорлары, спещиалисттери эм жорюккери кыуачуунан толган ата-анала да чакырылардыла.

Тазияланы илму башчысы Сергей Викторович Яров чекиси бек кыуачуун өтөмлене эди «Россия



Давательле, атлары айтылган профессорула эм академикле окуу башланган биринчи конледен окууна бля шырылуу, уллу талпынуу бошайп тышыруу эспейдиле.

Ол айтханга керө, историнга суюмеклигин кыозганды, ол жаны бля уллу кыыйн салганы ючюн кесини историдан биринчи устасы Магреланы Кысайны жашы Алиягу уллу ызарыла бергенди. Жарысууга ол замансы урушанды, жаннети болсун. Олимпиадалада ороллалары, КММКУ-ну эм Санкт-Петербургта историн институтуну кызыл дипломлары - алгыа Кызыл Касавичини хайырындадан кыламыганды. Ол манга салган кыыйны, манга берген билими болушукчула бля кетюрюлгөме жагы даражасы, кесиме эм билимге да аны ючюн базынны төбөргөмө, - дегенди Тазияла.

АЗАМАТЛАНЫ Зульфий.

КУЛЬТУРА Сочини тийресинде музей болуктуу

Сочини Олимпигида паркында спорт кыруушуланы зонасында археологика этрегтели христиан кезиню 7-8-чи өмюрлеринде ишленген килисаны кылаган кылаууларын тапхандыла. Раскопкалардан сора алайда, ачык жерде, музей кырууларыга болуктуу деп билдиргенди журналистлере РАН-ны Сочидеги археология институтуну сочи отрядыны таматасы Роман Мимоход 14-Олимпигида келестри орнашдырылгык Имерия тоюула эм Красная Полянда 2008 жылы ахырында башланган уллу археология изилуе этрегтели элени 12 эсертмелерин эм кыбырланы тапхандыла. Ала этрегтели темир өмюрлерден эм орта өмюрлерден кылаган эсертмелерди. Тарыхчылы айтканга кыра, эсертмелер экиде, дери аз тинтиген жерде табылгандыла. Мимоходун билдиргендигине керө, кыазула бардырылган көн жерде мингге бля сандагы археология затла төбөгөндиле - кюшюн кыныкыла, сюекле, саут-сабула, көп музейдеде экиуде болууга жарыкчы, омакылыгына жорютюген затла. Историнны көз кырамы бля алып айтханда, бек багыларына саналган Кыраа тегини жакысында табылган Имерия тыезде атык бек оюлуура кыламыды. «Алай эсертмелер анда-санда табыларла, этрегтели архитектура кылауу болганыны ачыклайдыла. Биз аны оюн кетериге деп кыазарык тыюубоюн. Тинтиулене бардырылган сора, сөзсөз, бля объектин кыаууларын корюширичи», - дегенди РАН-ны археология институту кыулуучусу.

Мимоходун айтханга керө, килисаны насыйы тутханды. Ол



Олимпигида паркны кыруушуларыны структураларыны бирине да чырмаууга этмедиле. Археология ишлени бардыра турганды, ол жерде жашагыла аны журтларыны кытында бир кезиуде монастыр болганыны айтхандыла. Ала көрөгөтгөндиле ол кыалады болганды да.

Сочини историн музейинде ара шахарчы археологлары тинтиулерине не берилкерины ашыгып сактайдыла. Директоруну илму ишени жаны бля орунбасары Ала Гусеваны билдиргенине керө, музейде ишленген олимпигида объектлени ишлеген кезиуде табылган историн, культура эм миллет магыналары болган затланы алып кюрючлерины хазырай талашыла. Имерия тыезде эм Красная Полянда археология изилуени алымге 2011 жылда бошар мураттыдыла.

Жашуу журт

Сюдюкледө айланмаз ючюн

Бюксонюде Тырныаузда киши да турмаган муниципалды эм приватизацияланган фатарла да тюрлююде. Тюрлю-тюрлю сылтаула бля этреден бери да алада адам жашамайды. Жашуу журтун тийишли халда тутмау а и инженер сөтлери хайырланууда чырмаула туудурады, электронко, газ бля кыра, ишчилеге экиуде табылардыла. Ол а көп фатарлы юйлерде жашуу этерге кюркючу салады. Аны бля байлмы жашуу журтларыны хайырланууну жорюклары буулууп кыламай, жашуу журт-коммуналды жуулууларга борча да өсө барышыла.

Тырныаууну шхар администрациясы жашуу журтлары болганылагы кеслерины фатарларыны 2010 жылда биринчи сөттербеге дери тал халда туурт ючюн болганды этерге жууапты олардан аны, ол кезиге дери кемчиллик кетериге коректигини ошадартып болмады. Алайсы хайырланууларын эм турзаган жашуу журтлары сыйырыгы эм борчланы көч бля төлөттиге историн кюрешөмө, бир зат да болушканды. Артада уа бир кытай кыатын блай юйретген эдиле. Биринчи каротуруу ал да, кырагыч бля ууак эт, аны бля койген жеринги саулай жал.

Мени температурам 40 градус жетип, кыломдан кзан кыатырин келе эди, аны ачытканы чыдаганды а бек кыыйнды. Картоф бля ючюн бактыгандан сора, жара суу бакыла башланды. Температурам да чыдаганда картофуну тарк-терк алышындырырга керекди - ол кыата башлаганды.

Кий картоф искилини кесине тартды, жарам кыюлм бля тынч жетер жерде болганы себепли, картоф какны мен анга бек тынч эм тал сала эдим. Ол замандан бери 15 жыл озганды, кыломда жарамдан тал кыламыганды. Ким биледи, мени дарманын башпалагы да иги жарар сое уа.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Окучула юйретелене Сыра - юйде аптечкада

Не кужур көрөсө да, юйде тутан дарманын жашууну ады кеси кыраганды сырага да жер табыларга керекди; бир-бир арууладан кытуурга ола да иги болушканды. Бу аламатлык суусарыны блай арууладан багыуула да хайырланууга болуктуу.

1. **Суукдан чыккан аруула.** Сыраны 1 стаканны, кыайтмай, иси этиги; анга столова кыашык бля бир балны кюшуп, эритке эм ичиге, юсюнчю жууругуна бля жабып, терелги. Алай сыра бля таза быстырыне неда сапфетканы жибитирге, боюнугузга салгырга, аны тышпандан а жылы болуктуу кырагык болуктуу.

2. **Өтүргөн аруу.** Стаканыны жарымы бля бир сырага 1 чай чыкыкыла эм ичиге кюшугуз уу, бир кюнню ичинде ичип бошугуз.

3. **Тери аруу.** Кыайн оруну 250 миллиграммын бля жагып ит тил чыгаргыны 20 граммын бирге кюшугуз, башы жабып, 20 минутну тургуура кююгуз эм сюсюнчю. Ол суугандан сора, 150 миллилитр сыраны кюшугуз да, кыатышырыгы. Алай бля жараша, кырагык кюшугуз да, багыуула фетканы жибитирге, теригизин арууган жерлерине этренинде бля ингриде бир кыуам минут салып, 8 кюнню ичинде багып тургузгу. Андан сора 1 йыйкыны озгарга кюшугуз да, багыуула курсун жагыдан бардырыгы.

Картоф тамашалык ише этеди

Жашууда тюрлю-тюрлю болуула чыгып кыаладыла. Бир жол мен, абынып, кыюму исси плиткага басам. Аны, териси куюу, эти ачылып кыалады. Жумуртханы, кызу жана да сюр-

Е.Н. БУДЫЧЕВА. Картоф шахар.